

ПРАВА ДЕТЕТА КРОЗ РЕДОВНЕ САДРЖАЈЕ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

Рампа за предрасуде

Идеја ове радионице је да се кроз интегративни приступ обраде права детета са аспекта различитих наставних предмета. Овај приступ је одабран јер се верује да мозак најбоље памти информације које се могу повезати у смисаону мрежу значења

У склопу пројекта „Образовање за права детета“ који Основна школа „Нада Матић“ из Ужица спроводи уз подршку Ужичког центра за права детета и швајцарске Песталоци дечје фондације, а уз препоруке Министарства просвете, науке и технолошког развоја, реализован је занимљив тематски двочас, где су се права детета и поједини чланови Конвенције о правима детета обрађивали кроз редовне садржаје различитих предмета (српски језик, ликовна култура, историја, музичка култура). Снежана Цветковић, Оливера Шуљгић, Ана Веснић и Мирјана Савић су аутори ове тематске радионице са ученицима од петог до осмог разреда.

Од наставних метода користила се вербална, демонстративна, метода практичних радова, текстуална, дискусија, метода логичког мишљења и закључивања (анализа, синтеза, индукција, дедукција), уз фронтални, индивидуални, рад у пару и рад у групи.

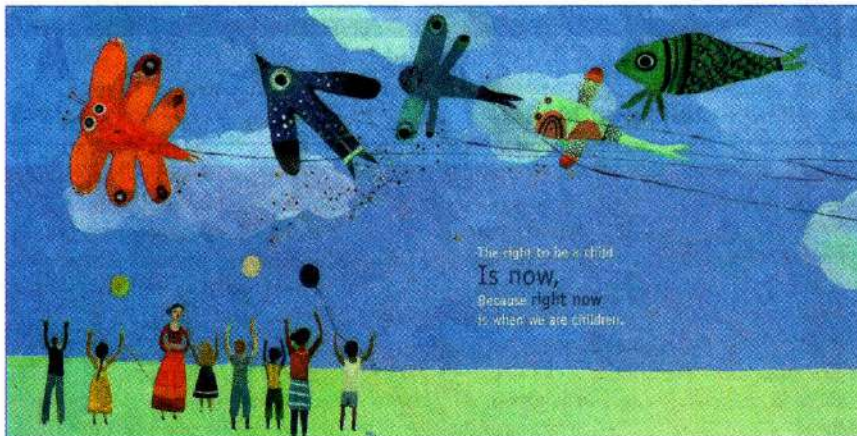
На часу су детаљно обрађени чланови 2 Конвенције (недискриминација) и члан 19 Конвенције – заштита од насиља, злостављања и

занемаривања (геишљније о овим члановима је наведено у йрилоћу 1). У задацима за историју ученици су уочили да се у рату крше скоро сва дечја и људска права (право на живот, развој и опстанак; недискриминацију; очување идентитета; заштиту од злостављања и занемаривања; изражавање мишљења; на посебну заштиту дече избеглица и дече лишене родитељског старања; усвајање у складу са законом; здравље; опоравак; образовање; заштиту од искористићавања; одмор,

ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ

Циљеви ове радионице су: разбијање стереотипа, предрасуда и њихових последица везано за поједине групе људи у садржају предмета који се обрађује; препознавање дискриминације и насила према појединим групама људи у садржају предмета који се обрађује; развијање спремности за преиспитивање сопствених ставова и поступака; уочавање важности поштовања разлика међу појединцима.

Исходи који се очекују од овог двочаса су да ученици уоче предрасуде, стереотипе, дискриминацију, насиље, механизме њихових настанка и последице у садржају предмета који се обрађује, као и у данашњем времену, на личном примеру. Преиспитаће се и властите предрасуде према одређеним групама, али и развијати спремност за прихватање разлика међу појединцима.

игру, слободно време... У 19. и почетком 20. века били су чести случајеви да се крши право детета на образовање; у вези с тим су и примери полне дискриминације. У Америци, Индијанци и афрички робови били су жртве расне дискриминације (детаљно наведено у повратној информацији/сумирању наставника на рад групу).

Пре часа су припремљени: блок, оловке, фломастери, дрвене боје, туш, перо, флипчарт табла, папир, изложбени панони...; задаци за рад група (српски језик, ликовно, историја), као и текстови – прилози за рад групе Историја (уџбеник историје за осми разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, уџбеник историје за осми разред основне школе, Едука, Београд, Крвава бајка, Десанка Максимовић, Дневник Ане Франк, Детињство у прошлости, Милан Ристовић, Дубравка Стојановић, Илустрована историја света, уџбеник историје за седми разред основне школе, Бигз, уџбеник историје за седми разред основне школе, Едука, материјал преузет са интернета), задаци за рад групе Музичко (текстови/прилози за рад групе музичко, пано са сликама цез извођача, касетофон и композиција „а капела“ цез арије „Летње доба“ из прве црначке и америчке опере „Порги и Бес“ Џорџа Гершвина, www.youtube.com/watch?v=naqmkEg6jQo).

Наставник на почетку часа појашњава да је идеја била да се направи интегративни приступ теми везано за права детета, конкретно чланове Конвенције о правима детета: право на заштиту од дискриминације (члан 2) и право детета на заштиту од насиља (члан 19. Конвенције). Дакле, са аспекта различитих наставних предмета, из различитих углова, покажемо како се може обрадити тема везано за стереотипе, предрасуде, дискриминацију и насиље. За овај час смо одабрали да то буду српски језик, ликовна култура, историја и музичка култура. Учесници радионица су ученици од петог до осмог разреда. Одабрали смо овај приступ јер научници кажу да мозак најбоље памти информације које се могу повезати у смисаону мрежу значења.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Ученици седмог разреда су одабрани као представници група које су ову наставну јединицу обрађивале у оквиру редовног часа српског језика. За потребе ове тематске радионице добили су истраживачке задатке за рад код куће, како би се још једном подсетили радње романа и позиције књижевних јунака у њему. (Истраживачки рад везано за роман „Дечаци Павлове улице“, Ференц Молнар)

Истраживачки припремни задаци: Изнесите тему романа и у најкраћем његов садржај. Главни лик у роману је Немечек. Укратко изнесите ко је Немечек, одакле потиче, какав је његов положај у групи Дечака Павлове улице, какав је његов положај у групи (сетити се карактеристичних ситуација). Ко су вође супарничких група? Укратко изнесите њихове особине. Какви су они у односу према Немечек

ку? Зашто обојица осећају кривицу због Немечекове смрти? Фери Ач осећа кривицу због... Бока осећа кривицу због... (сетите се неких ситуација у којима је Бока могао другачије поступити према Немечеку).

У оквиру рада на тематској радионици ученици ће имати нове задатке. Пред њима је радни материјал (прилози 1) који се односе на дискриминацију и насиље, а који треба да ишчитају и повежу с романом према датим задацима:

Истраживачки задаци за рад групе: Након прочитаног радног материјала уочите да ли је Немечек

у оквиру групе трпео неки облик дискриминације или насиља. Ако јесте, покушајте да на основу текста радног материјала одредите Немечеков положај и уочите по ком је основу био дискриминисан или је трпео насиље. Поткрепите запажања ситуацијама из романа. Покушајте да одредите која је предрасуда/стереотип у корену таквог понашања.

Упоредите понашање вођа дечачких дружина према Немечеку с текстом радног материјала. Да ли они чине дискриминацију или насиље над Немечеком и, ако чине, по ком основу? Поткрепите запажања ситуацијама из романа.

Размислите, у оквиру групе, да ли у вашем окружењу, билижем или ширем, постоје облици дискриминације или насиља. Можете ли да препознате или опишете појединце или групе које трпе дискриминацију/насиље.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

На овом часу ученици настављају рад на стрипу, који су радили на редовним часовима ликовне културе. Задатак и појашњења:

Размислити о једној ситуацији из личног живота кад су се осетили одбачено и неприхваћено, коју треба урадити у форми стрипа. Ако нема ситуације из сопственог искуства, треба представити неку за коју су чули од пријатеља, из непосредног окружења да се догодила. Стрип ученици праве од произвољног броја слика. Јунаци стрипа требало би да буду оригинални и аутентични. Потребно је приказати осећања и размишљања одбачене и неприхваћене особе, као и групе како се опходи према њој (оговарање, игнорисање, вређање...). Након тога следи преиспитивање групе о сопственим поступцима и на које начине се може превазићи конфликтна ситуација. На крају се истиче главна порука стрипа.

— Након упутстава за израду стрипа ученицима је дат радни материјал који треба да прочитају (прилози 1) и да након заршеног стрипа имају спремне одговоре: Испричати укратко ситуацију представљену у

ПИТАЊА ЗА ПОЧЕТНУ ДИСКУСИЈУ

Наставник даје инструкције и појашњења за рад у групи. Истиче да је време рада 20 минута: Објаснити појам и значење предрасуда и стереотипа својим речима и навести примере из свакодневног живота. Навести и што више асоцијација на појам дискриминације, као и осећања која прате те асоцијације, као и што више асоцијација на појам насиља. Која осећања прате те асоцијације? Једна ученица чита дефиницију дискриминације, насиља и повезује обе дефиниције с одговарајућим члановима из Конвенције о правима детета (члан 2 и члан 19).

стрипу. Које стереотипе и предрасуде уочавате у описаној ситуацији? Препознати по ком је основу наведена дискриминација. Наведите осећања главног јунака. Навести поступке групе усмерене на главног јунака. Да ли има елемената насиља у причи и које врсте? Да ли група преиспитује своје ставове? Како су могли поступити и како би сада поступили да се нађу у истој ситуацији? Коју поруку шаље стрип?

ИСТОРИЈА

Наставник дели ученицима материјал за рад на часу (*прилог 1 и 2*) и даје инструкције у вези са задатком. Два ученика анализирају текстове о страдању деце у ратовима, о холокаусту, Ани Франк, Дијани Будисављевић, која је спасавала децу по логорима у НДХ. Трећи ученик анализира текст који се односи на образовање деце у 19. и 20. веку. Четврти и пети ученик анализирају текстове о страдању Индијанаца и афричком црначком ропству у Америци.

Ученици имају задатак да читају у себи текстове, радни материјал који су добили и да уоче следеће: која права детета се не поштују у конкретним случајевима; да ли се ту ради о дискриминацији и по ком основу; да ли се и у којој мери данас поштују та иста дечја права.

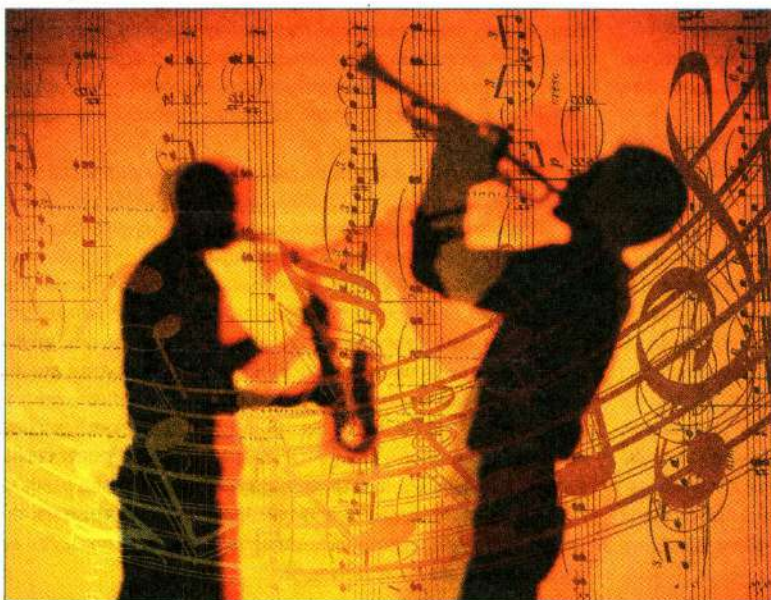
Ученици се договарају унутар групе, бележе на папир закључке до којих су дошли.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Ученици седмог и осмог разреда су одабрани као група за музичку културу. За потребе ове тематске радионице добили су материјал који чине четири теме (*прилог 3 и 1*) – Историјат цеза; У каквом је окружењу настао цез и шта га је иницирало; Однос према цезу у почетку и његов даљи развој; Статус цеза данас и ко су његови најпознатији извођачи.

Ток групног рада на тематској радионици пратиће познате цез мелодије у избору наставника. На основу радних материјала ученици треба да ураде следеће задатке:

Укратко изнесите садржај горенаведене четири теме које се тичу цеза. Упоредите своја сазнања о цезу с радним материјалом. Да ли препознајете дискриминацију или насиље у историји настанка цеза? Ако препознајете, по ком основу се они врше? У каквој је то вези са правима и положајем црначке популације у то време? Ко врши дискриминацију и зашто? (Узети у обзир амерички грађански рат.)

ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАКЉУЧАК

Након излагања свих група и активне дискусије свих учесника ове тематске радионице извлачи се заједнички закључак:

Видели смо на примерима из различитих наставних области да су дискриминација и насиље присутни у историји људских заједница, да их, нажалост, има и данас. Зато је јако важно да се о тим темама разговара и да развијамо способност да препознајемо облике оваквог понашања и код себе и код других. Важно је имати свест о томе да појединац увек има избор да не буде или да не припада онима који дискриминишу.

Размислите, у оквиру групе, да ли у вашем окружењу, билижнем или ширем, постоје облици дискриминације или вербалног насиља због слушања одређене врсте музике. Ако постоје, наведите неки типичан пример.

ИНСТРУКЦИЈА И ЗАДАЦИ ЗА ПОСМАТРАЧЕ

Након поделе задатака у оквиру група (Српски језик, Ликовна култура, Историја и Музичка култура) и гостима, који раде у четири групе, дати су одређени задаци, које ће изложити у оквиру својих група на крају ове тематске радионице: 1. Сетите се 4-5 књижевних дела, из било које епохе, у којима је обрађена тема стереотипа, предрасуда, дискриминације или насиља по било ком основу; 2. Навести 3-4 историјска примера дискриминације или насиља по било ком основу; 3. Доведите у везу дискриминацију и музику и образложите; 4. Наведите што већи број сликара за које сте чули без обзира којој епохи припадају.

Следи рад ученика у групи (20 минута) – током рада наставник подстиче ученике на нивоу групе, провере да ли су инструкције и задаци јасни.

У дискусију након излагања ученика у оквиру предмета наставници укључују и ученике из других група (предмета).

ГРУПА СРПСКИ ЈЕЗИК

Након излагања наставник сумира: Запазили сте да је Немечек трпео социјалну и класну дискриминацију, као и физичко и социјално насиље. Учили сте и облике дискриминације у свом окружењу. Том темом бавили су се и ученици у оквиру ликовне културе.

ГРУПА ЛИКОВНА КУЛТУРА

Наставник сумира, даје повратну информацију:

Примећујемо да су људи због страха од непознатог и незнања склони предрасудама, због чега етикетирају појединце као чудне и вредне избегавања. У већини радова препозната је и дочарана дискриминација, одбацивање (социјално насиље), нови ученик сам седи у клупи, на одмору је такође сам, добацују му, исмевају га, говоре му ружне и увредљиве речи (вербално и психолошко насиље), док одговара, гађају га папирћима... све до момента док се не ставе у исти положај – када схвате озбиљност ситуације, мењају мишљење и прихватају га у друштво. Најважнија порука је развијање толеранције и уважавање различитости, подједнако поштовање права свих људи без обзира на националну, верску, класну припадност.

ГРУПА ИСТОРИЈА

Наставница по потреби помаже ученицима да формулишу закључке до којих су дошли и даје повратну информацију:

У рату се крше скоро сва дејча и људска права: право на живот, развој и опстанак; недискриминацију; очување идентитета; заштиту од злостављања и занемаривања; изражавање мишљења; на посебну заштиту деце избеглица и деце лишене родитељског старања; усвајање у складу са законом; здравље; опоравак; образовање; заштиту од искоришћавања; одмор, игру, слободно време...

У 19. и почетком 20. века били су чести случајеви да се крши право детета на образовање; у вези с тим су и примери полне дискриминације.

У Америци, Индијанци и афрчки робови били су жртве расне дискриминације. Само зато што су припадници одређене расе њихова права су вишеструко нарушавана (право на живот, развој и опстанак; недискриминација; очување идентитета; заштита од злостављања и занемаривања; слобода кретања; изражавање мишљења; образовање; здравствена заштита; заштита од мучења и лишавања слободe; заштита од било ког вида искоришћавања...).

ГРУПА МУЗИЧКА КУЛТУРА

Пре излагања групе ученика који су обрађивали тему из музичке културе наставница поставља питања свим учесницима: Да ли знате

СТЕРЕОТИПИ (ГЕНЕРАЛИЗАЦИЈА)

Стереотипи су уопштене представе о особинама припадника/ца неке групе. Примењују се на сваког појединца из групе. Могу бити позитивни и негативни. На пример, позитиван стереотип је да сви дечаци воле фудбал, а негативан да су све плавуше глупе. Један од разлога формирања стереотипа је што нам је тако – лакше! Улажемо мањи напор него када бисмо стварно покушали да упознамо припаднике неке групе.

Стереотипи често доводе до предрасуда – негативних ставова према припадницима/ама неке групе (народима, појединцима, институцијама...). Предрасуде су праћене снажним емоцијама, тешко се мењају и могу да утичу на понашање људи. Дискриминација је понашање које проистиче из предрасуда (на пример, уколико неко има предрасуде према припадницима/ама одређене етничке групе, може да одбије да ради с њима).

коју сте музику слушали? (током рада у групи у позадини се чује цез музика)? Да ли претпостављате зашто смо слушали баш цез композиције? Да ли сте гледали неки филм на тему која се односи на амерички грађански рат (север–југ)?

Наставник даје повратну информацију на излагање група, сумира. Потом и гости излажу на основу радних задатака.

ПРИЛОГ 1 ЕДУКАТИВНИ ТЕКСТ ЗА УЧЕНИКА

Једноставно речено, дискриминација је неједнако поступање према једнакима и једнако поступање према неједнакима – на основу личног својства.

Суштина принципа недискриминације, члана 2. Конвенције о правима детета, јесте да се сва права примењују на свако дете, без изузетка, и да је обавеза државе да деци пружи заштиту од било ког облика дискриминације.

Недискриминација се заснива на основном начелу савременог права о једнакости свих људи. Свака држава је дужна да спречава и санкционише дискриминацију да би обезбедила остваривање међународно гарантованих људска права.

Конвенцијом о правима детета се забрањује дискриминација по више основа: према раси, боји, полу, језику, религији, политичком или другим уверењима, националном, етничком или социјалном пореклу, имовинском стању, онеспособљености, рођењу или другом статусу детета, његових родитеља, законских старатеља или чланова породице.

(Члан 44 Закона о основама система образовања и васпитања, „Службени гласник РС“ бр. 72/2009, 52/2011 и 55/2013).

„Под дискриминацијом лица или групе лица сматра се свако непосредно или посредно, на отворен или прикривен начин, искључивање или ограничавање права и слобода, неједнако поступање или пропуштање чињења, односно неоправдано прављење разлика повлађивањем или давањем првенства. У установи су забрањене активности којима се угрожавају, омаловажавају, дискриминишу или издвајају лица, односно групе лица, по основу: расне, националне, етничке, језичке, верске или полне припадности, физичких и психичких својстава, сметњи у развоју и инвалидитета, здравственог стања, узраста, социјалног и културног порекла, имовног стања, односно политичког опредељења и подстицање или неспречавање таквих активности, као и по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.“

Врсте дискриминације

Расизам – неједнак третман људи у односу на расу којој припадају.

Сексизам – неједнак третман људи у односу на пол.

Класизам – неједнак третман људи у односу на класу, односно друштвени слој из којег потичу и којем припадају.

Дискриминација заснована на религијској припадности – неједнак третман људи у односу на религијску припадност.

Дискриминација особа са смейњима у развоју – неједнак третман људи у односу на способности на физичком, менталном и емоционалном плану.

Дискриминација у односу на узраст – неједнак третман људи у односу на узраст. Овом дискриминацијом може да буде погођена и популација деце и младих (недовољно су компетентни за поједине послове, теже добијају визе), као и популација старијих особа (одбијају се за поједине послове, не могу да конкуришу за кредит...).

Насиље је сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. О насиљу говоримо у случају када неко неког намерно повреди и учини да се осећа лоше, када неко повреди нечије тело или осећања.

Када је реч о насиљу над децом, оно може да буде учињено од стране одраслих, као и саме деце. Када деца над другом децом врше насиље, у питању је вршњачко насиље.

Врсте насиља

Физичко насиље подразумева да неко повређује тело друге особе. То може бити: ударање, шутирање, гурање, дављење, чупање, затварање и закључавање, отимање и уништавање ствари, напад оружјем, тровање, палење, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна...

Вербално насиље подразумева да неко користи речи да би повредио туђа осећања. То може бити: вређање (када неко некоме каже да је глуп, ружан, назива га ружним именима), исмевање (када се неко некоме руга због висине, тежине, порекла, оцена...), омаловажавање (када особа другој каже да не вреди, да га нико не воли...), када се неко окривљује за оно што није урадио/ла или му се прети.

Емоционално насиље (психолошко) обухвата поступке којима се неко омаловажава, етикетира, игнорише, вређа, уцењује, назива погрдним именима, оговара, када се неко исмева, ту спада и неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце/ученика, као и други облици непријатељског понашања.

Социјално насиље (искључивање из групе и дискриминација) подразумева да се неко искључује из групних активности, оговара, да се говори лажи о некој особи или наговарају други да се с њом не друже.

Сексуално насиље обухвата: сексуално узнемиравање – ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви...; навођење или приморавање детета/ученика на учешће у сексуалним активностима, било да се ради о контактним (сексуални однос, сексуално додиривање и сл.) или неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам и сл.); коришћење деце/ученика за проституцију,

БЕСМИСАО РОПСТВА

Према сећањима једног црначког роба Харијета Бичер Стоу пише роман „Чича Томина колиба“ који је због своје тематике попримио историјске размере, натеравши савременике да размишљају о тежини и бесмислу црначког ропства. Господин Шелби бива приморан да прода свог оданог црнца чича Тому и тада почиње заплет који се завршава Томином смрћу. У овој причи сазнаћете како су живели амерички робови, како су се борили за себе и своју децу, али и различите ђуди робовласника, од великодушности до свирепости.

порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Насиље ауштем нових технологија подразумева сваку комуникацијску активност сајбер технологијом (СМС поруке, ММС, фото или видео-клипови, телефон, мобилни телефон, мејл, чет, скајп, веб, блог), која се може сматрати штетном за појединца, а починитељ(и) и жртва(е) су малолетници.

Овај вид насиља има много облика, на пример слање или објављивање штетних материјала о некој особи путем интернета или мобилног телефона, слање претећих или насилних порука, слање увреда путем СМС-а или мејла. Насиље путем интернета односи се и на „отимање“ нпр. блогова жртвама, те допуњавање увредама и/или сексуалним садржајима, хаковање туђих Фејсбук страница...

ПРИЛОГ 2 ТЕКСТОВИ И ФОТОГРАФИЈЕ (ИСТОРИЈА)

САВЕЗНИЧКО БОМБАРДОВАЊЕ

Недићев пропагандни плакат поводом савезничког бомбардовања Београда 1944. године. Савезници су свеобухватну кампању систематског уништавања немачких упоришта на читавом простору Балкана, у којем је страдао велики број цивила, а начињена је огромна материјална штета.

МАЈКА КНЕЖОПОЉКА

Фотографија Жоржа Скригина, партизанског ратног фотографа, Мајка Кнежополка снимљена је 1944. године на Козари у вихору Другог светског рата. Фотографија је своје место нашла у уџбеницима историје као симбол антифашистичке борбе. Током Другог светског рата Скригин је забележио око 500 снимака ратних збивања на простору Југославије.

ХУМАНИТАРКА У ЛОГОРИМА СМРТИ

Дијана Будисављевић, девојачко презиме Обексер, хуманитарка аустријског порекла која је током Другог светског рата спасила 15.336 деце из усташких логора смрти у Независној Држави Хрватској. Да би сачувала податке о деци коју је збрињавала, водила је картотеку, с надом да би једнога дана могла бити враћена својим биолошким породицама. Крајем маја 1945. ОЗНА јој односи албуме с фотографијама деце. По налогу Министарства социјалне политике Хрватске узета јој је и целокупна картотека, иако није била завршена идентификација и репатријација. Тиме је онемогућено да се даље ради на идентификацији великог броја деце.

ПРИЛОГ 3 – ТЕКСТОВИ, МАТЕРИЈАЛИ, СЛИКЕ ИЗ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

ИСТОРИЈАТ ЦЕЗА

Цез је специфичан музички правац настао крајем 19. и почетком 20. века у Њу Орлеансу у Сједињеним Америчким Државама. Њу Орлеанс је град лука на ушћу реке Мисисипи у Мексички залив, у коју је вековима, бродовима из Африке, довозено црно робље.

Прича о цезу почиње открићем америчког континента и поробљавањем афричког народа. Ти људи су радили на плантажама на југу САД-а до краја грађанског рата (1836), када је изгласана забрана поробљавања црначког народа. Из Африке је доведено око једанаест милиона црнаца који су на америчко тло пренели не само обичаје већ и своју традиционалну музику. У новој средини су долазили у додир с разним формама музике (народном, црквеном, салонским играма, војничким маршевима...), које су већином биле европског порекла. Изузетно музикални, са смислом за импровизацију и осећајем за ритам, амерички црнци су прихватили музику нове средине, интерпретирајући је на свој начин, а под утицајем афричког фолклора. Крајем 19. века, када је ова музика почела да се изводи на европским инструментима, пре свега у мањим дувачким саставима, настао је ЦЕЗ.

ШТА ЈЕ ИНИЦИРАЛО НАСТАНАК ЦЕЗА?

Цез је настао међу поробљеним афричким народом на тлу Аме-

рике. Иницирао га је изузетно тежак и напоран живот црнаца. Услед незапамћених услова (бичевање, продавање робља, малтретирање, изгладњивање...), црнци су утеху и снагу за преживљавање проналазили у музици. Певали су духовне и радне песме на плантажама дувана и памука, пошто им је било забрањено да разговарају. Увече су се окупљали у сиромашним насељима, правили мање музичке саставе и изводили своју традиционалну, а касније и цез музику.

ОДНОС ПРЕМА ЦЕЗУ У ПОЧЕТКУ И ЊЕГОВ РАЗВОЈ

У почетку је цез био првенствено музика црнаца, коју су искључиво они и изводили. Цез клубови су били етикетирани, затварани, забрањивани, спаљивани.

Било је физичког насиља и забрана приступа институцијама и одређеним деловима града.

Током времена амерички белци су прихватили цез и почели и сами да га изводе. Он се шири на север САД-а, а 1920. центар развоја постаје Чикаго. После Првог светског рата постаје популаран у Америци и шири се на Европу. Оснивају се цез састави са изванредним солистима и заузимају место у великим светским концертним дворанама. После Другог светског рата цез осваја цео свет.

ЦЕЗ ДАНАС И НАЈПОЗНАТИЈИ ИЗВОЂАЧИ

Цез музика је данас један од најпопуларнијих, најслушанијих и најприхваћенијих музичких праваца. Слуша се и изводи на свим континентима, а стално се отварају нови цез клубови и академије широм света. Има исти ранг као и сви остали музички жанрови које воле људи свих раса и нација, а не само црнци и белци. Ова музика развија позитивне емоције, подиже ниво свести. Нема границе и предрасуде и као таква нам може помоћи у прихватању различитости.

Најпознатији цез музичари су: Луј Армстронг, Сидни Беше, Дјук Елингтон, Дени Гудмен, Дизи Гилеспи, Џорџ Гершвин, а вокални солисти: Сара Вон, Ела Фицџералд, Махалија Цексон, Били Холидеј, Реј Чарлс, Френк Синатра...

ПРИЛОГ 5 КАРТИЦЕ ПРАВА – КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА

Члан 1. ДЕФИНИЦИЈА ДЕТЕТА: Дететом се сматра особа испод 18 година уколико се законом дате земље пунолетство не стиче раније.

Члан 2. НЕДИСКРИМИНАЦИЈА: Сва права се примењују на сву децу без дискриминације. Државе имају обавезу да штите децу од свих облика дискриминације и да предузимају позитивне акције ради промоције њихових права.

Члан 3. НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА: Сви поступци који се тичу детета предузимаће се у складу с његовим/њеним најбољим интересима. Државе ће обезбедити одговарајућу бригу о детету у случају када родитељи или старатељи то не чине.

Члан 4. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА: Државе морају да учине све што је у њиховој моћи да би се права предвиђена Конвенцијом остварила.

Члан 5. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ РОДИТЕЉА У ОДНОСУ НА РАЗВОЈНЕ МОГУЋНОСТИ ДЕТЕТА: Државе морају поштовати права и одговорност родитеља, односно проширене породице, усмеравајући и саветујући дете у вези с његовим правима, сходно његовим развојним могућностима.

Члан 6. ОПСТАНАК И РАЗВОЈ: Свако дете има неотуђиво право на живот, а држава има обавезу да обезбеди његов опстанак и развој.

Члан 7. ИМЕ И ДРЖАВЉАНСТВО: Дете има право на име од рођења. Има право на стицање држављанства и, уколико је могуће, право да зна своје родитеље и да га они чувају.

Члан 8. ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА: Држава има обавезу да штити и, уколико је потребно, обезбеди помоћно успостављање свих битних аспеката дететовог идентитета. То укључује име, држављанство и породичне везе.

Члан 9. ОДВАЈАЊЕ ОД РОДИТЕЉА: Дете има право да живи са својим родитељима, осим у случају када се у одговарајућем поступку оцени да је одвајање у његовом најбољем интересу. Дете има право да одржава контакт са оба родитеља уколико је одвојено од једног или обоје њих.

Члан 10. СПАЈАЊЕ ПОРОДИЦЕ: Деца и родитељи имају право да напусте било коју земљу и да уђу у своју земљу ради спајања породице или одржавања односа између деце и родитеља.

Члан 11. НЕЗАКОНИТО ПРЕБАЦИВАЊЕ И НЕВРАЋАЊЕ ДЕЦЕ: Држава има обавезу да предупреди киднаповање и задржавање деце у иностранству, било да то ради родитељ или неко други и да у тим случајевима предузима одговарајуће мере.

Члан 12. ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА: Дете има право на слободно изражавање сопственог мишљења и право да се оно узме у обзир у свим стварима и поступцима који га се непосредно тичу.

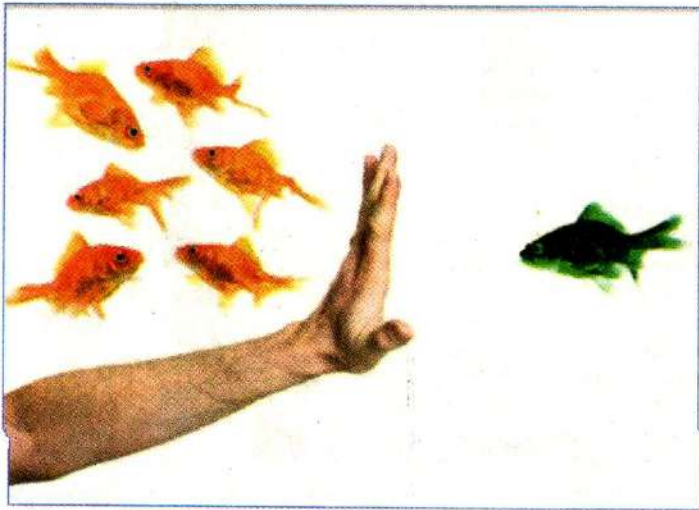
Члан 13. СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА: Дете има право да слободно изражава своје погледе, да тражи, прима и саопштава информације и идеје свих врста и на разне начине, без обзира на границе.

Члан 14. СЛОБОДА МИСЛИ, САВЕСТИ И ВЕРОИСПОВЕСТИ: Држава ће поштовати право детета на слободу мисли, савести и вероисповести и право и обавезу родитеља да их у томе усмеравају.

Члан 15. СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА: Деца имају право на слободу удруживања и слободу мирног окупљања.

Члан 16. ЗАШТИТА ПРИВАТНОСТИ: Деца имају право на заштиту од мешања у њихову приватност, породицу, дом и личну преписку и право на заштиту части и угледа.

Члан 17. ПРИСТУП ОДГОВАРАЈУЋИМ ИНФОРМАЦИЈАМА: Држава ће обезбедити деци да имају приступ информацијама и материјалима из различитих извора. Држава ће подстицати средства јавног информисања да шире информације од друштвене и културне

користи за дете и предузимати мере да децу заштити од штетних информација и материјала.

Члан 18. ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА: Оба родитеља имају заједничку одговорност за подизање детета. Држава ће пружити помоћ родитељима у остваривању одговорности за подизање деце и обезбедити развој установа, капацитета и служби за заштиту и бригу о њима.

Члан 19. ЗАШТИТА ОД ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА: Држава ће заштитити дете од свих облика малтретирања док је под бригом родитеља или других особа које се о њему старају и успоставиће одговарајуће програме превенције и помоћи жртвама злостављања.

Члан 20. ЗАШТИТА ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉА: Држава је обавезна да обезбеди посебну заштиту деци лишеној родитељског старања и да осигура смештај такве деце у одговарајуће алтернативне породице или установе. У збрињавању деце лишене родитељског старања дужна пажња ће бити посвећена дететовом културном пореклу.

Члан 21. УСВОЈЕЊЕ: У земљама које признају и допуштају усвајање оно ће бити изведено у складу с најбољим интересом детета, и то само уз сагласност надлежних власти и уз мере заштите детета.

Члан 22. ДЕЦА ИЗБЕГЛИЦЕ: Дете избеглица или дете које тражи избеглички статус има право на посебну заштиту. Држава има обавезу да сарађује са одговарајућим организацијама које пружају такву заштиту и помоћ.

Члан 23. ДЕЦА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ: Дете са физичким или менталним сметњама у развоју има право на посебну негу, образовање и оспособљавање за рад, које ће му обезбедити потпун и достојан живот и постизање за њега највишег степена самосталности и социјалне интеграције.

Члан 24. ЗДРАВЉЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА: Дете има право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите. Државе ће посветити посебну пажњу примарној здравственој заштити и превенцији, здравственом просвећивању и смањењу смртности одојчади и деце. У том смислу држава ће се укључити у међународну сарадњу и тежити да ниједно дете не буде лишено могућности ефикасне здравствене заштите.

Члан 25. ПЕРИОДИЧНА ПРОВЕРА ПОСТУПКА: Дете које је држава збринула ради старања, заштите или лечења има право на периодичну проверу поступка и услова.

Члан 26. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА: Дете има право на социјалну заштиту, укључујући социјално осигурање.

Члан 27. ЖИВОТНИ СТАНДАРД: Свако дете има право на живот-

ДАН ПРАВА ДЕТЕТА

Годину дана након оснивања Светске организације Генерална скупштина Уједињених нација, 11. децембра 1946. године створила је организацију за помоћ деци Уницеф. Због умањивања вредности животних шанси и повреда права детета 20. новембра 1959. је донесена Повеља о правима детета Од тада је 20. новембар Дан права детета. У преамбули Повеље стоји: „Човечанство дугује деци најбоље што има.“ Године 1979. поднет је предлог да се Повеља прошири тако да буде међународно правно обавезујућа. Десет година касније изгласана је Конвенција о правима детета са 54 члана, коју је до сада потписало преко 180 земаља.

ни стандард који одговара његовом физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју. Родитељи имају примарну одговорност да детету обезбеде адекватан животни стандард. Обавеза државе је да помогне и осигура да родитељи ту одговорност испуњавају. Ова обавеза државе може укључивати материјалну помоћ родитељима и деци.

Члан 28. ОБРАЗОВАЊЕ: Дете има право на образовање. Држава је обавезна да осигура бесплатно и обавезно основно образовање, подстиче различите облике средњег образовања доступне свима и омогући приступ вишем образовању у складу са способностима детета. Школска дисциплина ће се спроводити у складу с правима детета и уз поштовање његовог достојанства. Државе ће се укључити у међународну сарадњу ради остваривања овог права.

Члан 29. ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА: Образовање ће имати за циљ развој дететове личности, талената и менталних и физичких способности до њихових крајњих граница. Образовање ће припремати дете за активан живот у слободном друштву и неговати код њега поштовање према родитељима, његовом културном пореклу, језику и вредностима, као и поштовање према културном пореклу и вредностима других.

Члан 30. ДЕТЕ ПРИПАДНИК МАЊИНЕ: Деца припадници етничких мањина и домородачког становништва имају право да уживају сопствену културу, да исповедају своју веру и користе свој језик.

Члан 31. СЛОБОДНО ВРЕМЕ, РЕКРЕАЦИЈА И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ: Дете има право на одмор, игру, слободно време и учешће у културним и уметничким активностима.

Члан 32. ДЕЧЈИ РАД: Дете има право на заштиту од рада који угрожава његово здравље, образовање или развој. Држава ће прописати минималну старост за запошљавање и регулисати услове рада.

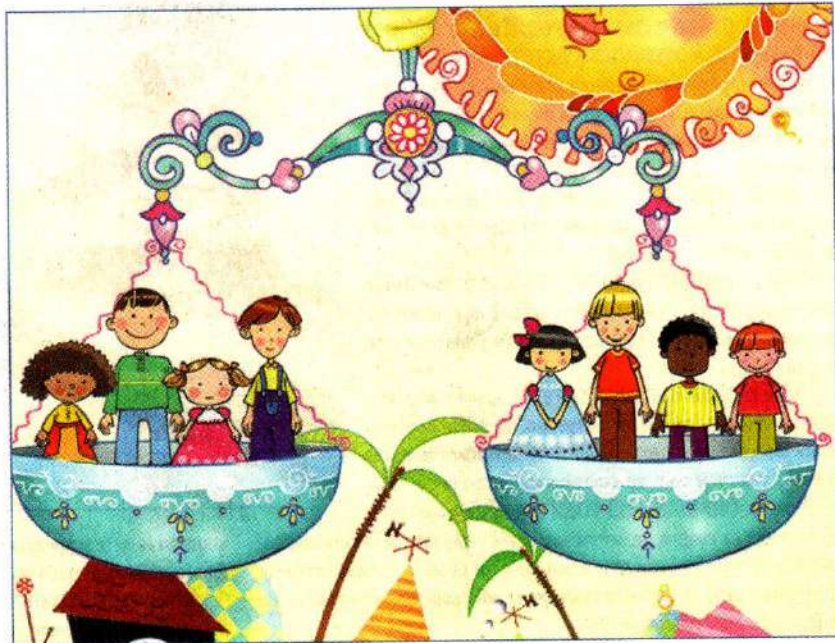
Члан 33. ЗЛОУПОТРЕБА ШТЕТНИХ СУПСТАНЦИ: Деца имају право на заштиту од употребе наркотика и психотропних супстанци. Државе имају обавезу да спрече употребу деце у производњи и промету штетних супстанци.

Члан 34. СЕКСУАЛНО ИСКОРИШЋАВАЊЕ: Држава ће заштити децу од сексуалног искоришћавања и злостављања, укључујући проституцију и порнографију.

Члан 35. ОТМИЦА И ТРГОВИНА ДЕЦОМ: Држава је обавезна да предузме све одговарајуће мере да спречи отмицу, продају и трговину децом.

Члан 36. ДРУГИ ОБЛИЦИ ИСКОРИШЋАВАЊА: Дете има право на заштиту од било ког вида искоришћавања штетног по његово добробит, поред оних наведених у члановима 32, 33. и 34.

Члан 37. МУЧЕЊЕ И ЛИШЕЊЕ СЛОБОДЕ: Ниједно дете не сме бити подвргнуто мучењу, окрутном поступку или кажњавању нити незаконитом хапшењу и лишавању слободе. Ни смртна казна ни доживотни затвор без могућности ослобођења неће бити досуђени за прекршаје које учине особе испод 18 година старости. Свако дете лишено слободе одваја се од одраслих, сем ако се не сматра да је то у најбољем интересу детета; има право на правну и другу помоћ и право да одржава контакт са својом породицом.

ПРИЗНАЊЕ МЕЂУНАРОДНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Дечја права су утврђена Конвенцијом о правима детета коју је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 1989. године. Конвенција предвиђа четири категорије права: обезбеђење, заштиту, партиципацију и превенцију. Обезбеђење садржи права на живот и развој, име и држављанство, право да дете зна ко су му родитељи и да се старају о њему. У овом делу Конвенција се потврђује да је најбољи интерес детета да га одгајају родитељи, а да држава има обавезу да им у томе помогне. Категорија заштите подразумева право на заштиту од сваке физичке, сексуалне, психолошке експлоатације детета. Категорија партиципације садржи грађанска права и слободе детета као активног учесника у складу са његовим годинама и зрелашћу. Конвенција посебно наглашава право детета да се чује његово мишљење о свим питањима које га се тичу.

Члан 38. ОРУЖАНИ СУКОБИ: Државе уговорнице предузимају све практично изводљиве мере како деца испод 18 година не би непосредно учествовала у оружаним сукобима. Деца испод 18 година не могу бити регрутована у оружане снаге. Државе ће такође осигурати заштиту и бригу о деци погођеној оружаним сукобима, како је то предвиђено међународним правом.

Члан 39. ОПОРАВАК: Држава има обавезу да обезбеди одговарајући физички и психички опоравак и социјалну реинтеграцију деце која су жртве оружаних сукоба, мучења, занемаривања, искоришћавања и злостављања.

Члан 40. МАЛОЛЕТНИЧКО ПРАВОСУЂЕ: Дете које је у сукобу са законом има право на поступак којим се подстиче његово достојанство и осећање личне вредности, који води рачуна о његовом узрасту и који води његовој социјалној реинтеграцији. Дете има право на правну и другу помоћ ради своје одбране. Судски поступак и смештај у казнене институције биће избегнути кад год је то могуће.